

Tea Antolčić*
Reana Bezić**

**XXIV. REDOVITO SAVJETOVANJE
HRVATSKOG UDRUŽENJA
ZA KAZNENE ZNANOSTI I PRAKSU
ZATVORENA I JOŠ UVIJEK OTVORENA
POGLAVLJA REFORME HRVATSKOG
KAZNENOG ZAKONODAVSTVA**
Opatija, 1.-3. prosinca 2011.

U Opatiji je od 1. do 3. prosinca 2011. godine održano XXIV. redovito savjetovanje Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu pod nazivom *Zatvorena i još uvijek otvorena poglavlja reforme hrvatskog kaznenog zakonodavstva*. Tematika savjetovanja bila je pružanje uvida u promjene koje su nastupile u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu cjelovitim stupanjem na snagu Zakona o kaznenom postupku iz 2008., koji je 1. rujna 2011. ušao u primjenu svih državnih odvjetništava i sudova, te izmjenama uvedenih novelom ZKP iz 2011. Savjetovanje je održano pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske **prof. dr. sc. Ive Josipovića**, što posebno naglašava važnost ove teme.

Savjetovanje je otvorio predsjednik Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu **prof. dr. sc. Davor Derenčinović**. U svom uvodnom izlaganju upozorio je sudionike na posebno značenje savjetovanja te važnost reforme koja predstavlja veliku prekretnicu u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. Osvrnuvši se na dosadašnji razvitak i djelovanje Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, podsjetio je na nepobitnu važnost redovitih savjetovanja kao idealnih mjesta za spoj teorije i prakse u cilju iznalaženja najboljih normativnih i praktičnih rješenja. Pozdravni govor održala je sutkinja **Ana Garačić**, zamjenica predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske, i državna tajnica u Ministarstvu pravosuđa **Tatjana Vučetić**. Potom se skupu obratio predsjednik Akademije pravnih znanosti Hrvatske **prof. emerit. dr. sc. Željko Horvatić** koji je naglasio višegodišnju dobru suradnju između Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu i Akademije pravnih znanosti Hrvatske. Zaključno

* Tea Antolčić, studentica V. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

** Reana Bezić, studentica V. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

se u uvodnom dijelu savjetovanja prisutnima obratio predsjednik Republike Hrvatske **prof. dr. sc. Ivo Josipović** koji se dotaknuo teme uvođenja instituta nezastarijevanja kažnjivih djela ratnog profiterstva i onih iz procesa pretvorbe i privatizacije.

Svojim uvodnim predavanjem **dr. sc. Irma Kovčo Vukadin**, redovita profesorica i pročelnica Odsjeka za kriminologiju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pružila je uvid u analizu trendova i strukture kriminaliteta u periodu između dviju velikih reforma kaznenog zakonodavstva 1997.-2011. Upozorila je na alarmantni porast recidiva kažnjivih djela u odraslih osoba, a još više u maloljetnika. Istaknula je i podatak o stalnom rastu broja zatvorenika u zatvorskom sustavu, pri čemu je dodala kako zabrinjava znatan porast broja zatvorenika u odnosu prema broju pravosudnih policajaca.

Prof. dr. sc. Zlata Đurđević, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u svom referatu ističe da svjedočimo najdubljoj transformaciji hrvatskog kaznenog postupka i pravosuđa u zadnjih 150 godina. Navodi dva bitna razvojna obilježja Zakona o kaznenom postupku 2008.: inkvizitornost i konstitucionalizaciju. Inkvizitorni tip kaznenog postupka vidljiv je u prethodnom postupku kroz državnoodvjetnički progon i istragu. Konstitucionalizacija se intenzivira u zadnjem desetljeću kroz odluke Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava. Konstitucionalizacija bi trebala uvelike pridonijeti usklađivanju hrvatskog kaznenog procesnog prava s europskim standardima zaštite temeljnih ljudskih prava, no učinak odluka uglavnom ostaje *inter partes*, a izostaje učinak *erga omnes*.

Novelom ZKP 2011. vraćaju se obrani pravo na besplatnog branitelja, pravo na materijalnu obranu, pravo na uvid u spis predmeta, pravo na prisustvovanje dokaznim radnjama i pravo na slobodan izbor branitelja.

Sljedeće izlaganje održali su **Natalija Petković**, zamjenica ravnatelja Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, i **dr. sc. Matko Pajčić**, asistent na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta u Splitu. Riječ je bila o novim iskustvima u kaznenom progonu, istrazi i optuživanju koja upozoravaju na mnoge teškoće s kojima se suočavaju sudionici u postupku. Novelom ZKP 2011. otklonjeni su neki nedostaci u samom tekstu Zakona te proturječnosti među samim odredbama, ali neki od njih i dalje egzistiraju. Ističe se potreba za usklađivanjem ZKP s drugim kaznenim zakonima te za izmjenom u praksi neprimjenjivih i loših odredaba.

Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i **Damir Kos**, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u svom radu iznose da je važnost u pravilu obvezatne sudske kontrole optužnice zaštita okrivljenika od neutemeljenog i nepravednog upućivanja predmeta u stadij rasprave. Kritiziraju ZKP 2008. zbog ograničene primjene načela kontradiktornosti u skraćenom postupku koji se vodi za kaznena djela zapriječena kaznom zatvora do osam godina i

kod težih kaznenih djela u slučajevima odabrane fakultativne formalne obrane te u slučajevima obvezatne formalne obrane, što dovodi do povrede načela jednakosti oružja. Kao nedostatak navode i nedovoljno reguliranu obvezu razotkrivanja dokaza. Pitaju se treba li optužnom vijeću dodijeliti ovlast "selektivnijeg" pristupa u sastavljanju raspravnog spisa.

Prof. dr. sc. Zlata Đurđević, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i **Dražen Tripalo**, sudac Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske, u svome izlaganju analiziraju najznačajnije reforme: državnoodvjetnička istraga koju više ne vodi sud i prekluzija prava na izvođenje dokaza za koje su stranke znale na pripremnom ročištu, ali ih bez opravdanog razloga nisu predložile. Budući da kazneni progon i istagu sada provodi državni odvjetnik, kao problem javlja se osiguranje prava osumnjičenika da upozori na dokaze koji su od važnosti za njegovu obranu. Pred optužnim vijećem dolazi do razotkrivanja dokaza, prvenstveno onih na kojima državni odvjetnik temelji optužbu, a postoji obveza okrivljenika da pred optužnim vijećem najavi obranu alibijem ili neubrojivošću i obavijesti tužitelja o dokazima koje o tim okolnostima namjerava izvesti.

Pred kraj prvog dana savjetovanja večernje predavanje **prof. dr. sc. Davora Krapca**, suca Ustavnog suda Republike Hrvatske, na temu *Konstitucionalizacija kaznenog procesnog prava*, zbog njegove spriječenosti izložila je **dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas**, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Predavanje se bavilo pitanjima: što je konstitucionalizacija neke pravne grane, koja su specifična pitanja konstitucionalizacije neke pravne grane, koje su vrste konstitucionalizacije kaznenog prava te koje su i kakve vrste u Hrvatskoj.

Prijepodneva predavanja drugog dana savjetovanja započinju **Anamarija Pavičić**, sutkinja Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, i **mr. sc. Marin Bonacić**, asistent na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, svojim radom na temu *Skraćeni postupak prema novom Zakonu o kaznenom postupku*. Odredbe o skraćenom postupku iz Zakona o kaznenom postupku stupile su na snagu tek 1. rujna 2011. Primjenjuju se na kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dvanaest godina, što čini 83,5% ukupnog broja kaznenih djela. Upravo je skraćeni postupak zbog tako široke primjene redoviti, uobičajeni postupak.

Dr. sc. Laura Valković, odvjetnica iz Zagreba, i **Zoran Burić**, asistent na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u svome radu izlažu četiri presude Europskog suda za ljudska prava kojima je Republika Hrvatska osuđena za povredu prava na branitelja u kaznenom postupku zajamčenog člankom 6. stavkom 3. točkom c) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. To su slučaj *Mađer*, slučaj *Šebalj*, slučaj *Hanževački* te slučaj *Prežec*. Uočeni su problemi u hrvatskom pravu i praksi u načinu na koji uhićenik ostvaruje pravo na branitelja u policijskoj

postaji, u održavanju rasprave bez prisutnosti branitelja u skraćenom postupku te u neopravdanom ograničavanju prava siromašnog okrivljenika na branitelja u prethodnom postupku. U praksi ESLJP značajan je slučaj *Salduz* u kojem je određeno da uhićeniku pripada pravo na branitelja već od prvog ispitivanja u policijskoj postaji.

Sljedeća se skupu obratila **doc. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas**, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na temu *Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem: neka otvorena pitanja i moguća rješenja*. ZOPOIK je na snazi od 1. siječnja 2011. i primjenjuje se kao *lex specialis* u odnosu prema odredbama drugih zakona u dijelu materije koju uređuje. Jedna od novosti jest da se postupna na temelju prijedloga tužitelja. Postavlja se pitanje kako će se postupati ako ne postoji zahtjev ovlaštenog tužitelja, a očito je da je počinjenim kaznenim djelom ostvarena određena imovinska korist. Kao važnu promjenu navodi i mogućnost oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom izvan kaznenog postupka, u tzv. objektivnom postupku koji se vodi neovisno o krivnji, kada postoji neka od okolnosti koje isključuju kazneni progon. Postoji neusklađenost normi ZOPOIK-a koje uređuju taj objektivni postupak s normama KZ-a koji određuje formalni pojam kaznenog djela tako da on uvijek uključuje postojanje krivnje.

Višnja Drenški Lasan, dipl. iur., odvjetnica iz Zagreba, i **dr. sc. Tadija Bubalović**, docent na Katedri kaznenog postupovnog prava Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, održali su izlaganje na temu *Pravo na žalbu u novom Zakonu o kaznenom postupku*. Zakon o kaznenom postupku zadržava žalbu kao jedinstven i potpun pravni lijek, ali unosi neke novine: izostavljena je žalba protiv drugostupanjske presude osim u slučajevima navedenim u čl. 490. st. 1.; pravo pobijanja presude donesene na temelju sporazuma stranaka ograničeno je na bitne povrede odredaba kaznenog postupka i povrede Kaznenog zakona; izostavljen je zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne; zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude može se podnijeti samo ako je okrivljenik pravomoćno osuđen na kaznu zatvora ili maloljetničkog zatvora najmanje godinu dana. Zaključuju da je sustav pravnih lijekova u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu primjeren i djelotvoran te da je sukladan ustavnim i međunarodnim načelima.

Na kraju prijedodnevne izlaganja održana je godišnja skupština Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu.

Poslijepodnevno izlaganje započeli su **prof. dr. sc. Petar Novoselec**, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, u mirovini, i **Dragan Novosel**, zamjenik glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, koje je bilo posvećeno Zakonu o nezastarijevanju kaznih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije od 13. svibnja 2011. koji je konkretizirao odredbu čl. 31. st. 4. Ustava iz 2010. Zakon u skladu s Ustavom propisuje da je

moguć kazneni progon za kaznena djela taksativno nabrojena u njemu i kad je nastup zastare utvrđen sudskom odlukom jer prema Ustavu ona ne podliježu načelu *ne bis in idem*. U svom izlaganju bave se određivanjem pojma procesa pretvorbe i privatizacije te ističu da je potrebno postojanje veze između procesa pretvorbe i privatizacije i počinjenja kaznenog djela. Zatim definiraju pojam ratnog profiterstva koji je potpuna novost u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. Za kraj su izlagači nabrojili mjere i djelatnost državnog odvjetništva radi kaznenog progona tih kaznenih djela.

Rad dr. sc. Irme Kovčoč Vukadin, Saše Rajića, dipl. soc. pedagog., i Snježane Maloić, dipl. soc., na temu *Izazovi u izgradnji probacijskog sustava u Republici Hrvatskoj* izložio nam je **Saša Rajić**, dipl. soc. pedagog, ravnatelj Uprave za probaciju i podršku žrtvama i svjedocima Ministarstva pravosuđa RH. Upoznao nas je s problemima i izazovima s kojima se susreće taj mladi sustav. Ističe nužnost osiguranja dovoljnog broja probacijskih službenika i probacijskih ureda. Potrebni su financijski, materijalni i stručni resursi za uspješno funkcioniranje probacijskog sustava.

Sljedeće su se skupu obratile **doc. dr. sc. Anna-Marija Getoš**, viša asistentica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu, i **mr. sc. Miranda Gulišija**, dipl. iur., sutkinja Prekršajnog suda u Splitu, na temu *Analiza pravnih lijekova u prekršajnom postupku s naglaskom na institut obaveznog prekršajnog naloga u svjetlu sudske prakse i komparativnih europskih rješenja*. Mr. sc. Miranda Gulišija izlagala je o "instrumentariju učinkovitosti" sadržanom u aktualnom Prekršajnom zakonu koji je stupio na snagu 1.1.2008. Navela je bitne reformske promjene: produljenje zastarnih rokova na koje se kritički osvrnula, žurni postupak za koji smatra da ne smije biti na štetu okrivljenikovih prava, apsolutno bitne povrede koje su pri ispitavanju suda po službenoj dužnosti sada svedene samo na moguće povrede prekršajnog materijalnog prava i pitanje zastare, obavezni prekršajni nalog dosad nepoznat institut te se smatra glavnim reformskim iskorakom. Potom je izlagala doc. dr. sc. Anna-Marija Getoš o konceptualnom usmjerenju prekršajnopravne reforme. Smatra nužnim jasno odrediti pojam i granice prekršaja. U Hrvatskoj bi se dio prekršaja (znači postojećih 90% ukupnog kriminala) trebao smatrati tzv. bagatelnim kriminalom (oko 35% svih prekršaja), dok bi dio prekršaja koji nema odlike bagatelnog kriminala (prometna delikvencija 62% i predmeti fiskalne naravi 2% svih prekršaja) zapravo valjalo dekriminalizirati i prebaciti u područje upravnog, građanskog i trgovačkog sudovanja. Također je govorila o nefunkcionalnosti našeg prekršajnog sustava te naglasila da to što on ne ostvaruje zacrtani cilj odnosno *output* nije pokazatelj njegove neefikasnosti. Doc. dr. sc. Getoš komparativnom normativnom analizom usporedila je prekršajnopravne materije i odrednice obaveznog prekršajnog naloga u Hrvatskoj, Švicarskoj, Njemačkoj, Italiji, Austriji, Španjolskoj, Norveškoj, Grčkoj, Sloveniji, Crnoj Gori i Ujedinjenom Kraljevstvu. Navela je jedan od

zaključaka da ono što hrvatski obavezni prekršajni nalog uvelike izdvaja jest njegova obvezatnost koja nije uočena kod drugih promatranih država (s iznimkom Crne Gore). Odmjeravanjem položaja analiziranih zemalja pri "balansiranju" između efikasnosti postupka i prava okrivljenika o pitanju obaveznog prekršajnog naloga moguće je definirati ekstreme: norveški pravni sustav koji se pozicionira najbliže polu zaštite prava okrivljenika, dok hrvatski pravni sustav nedvojbeno zauzima mjesto najbliže polu efikasnosti postupka. Autorice pozdravljaju svaki napor zakonodavca da promijeni stanje uzrokovano katastrofalnim učincima Zakona o prekršajima koji je doveo u pitanje čitavo prekršajno sudovanje.

Zadnje izlaganje na temu *Reforma maloljetničkog kaznenog prava i sudovanja* održale su **Melita Božičević-Grbić**, sutkinja Vrhovog suda Republike Hrvatske, i **mr. sc. Sunčana Rokсандić Vidlička**, asistentica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu. Zakon o sudovima za mladež u primjeni je od 1. rujna 2011. Ključna promjena koju donosi je u postupovnim propisima maloljetničkog postupka. Svrha kažnjavanja je rehabilitacija i resocijalizacija počinitelja. Inzistira se na specijalizaciji sudaca za mladež i državnih odvjetnika za mladež. Propisana je obvezna obrana od prvog ispitivanja do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka. Svako ispitivanje maloljetnika koje provodi državni odvjetnik snima se audio-video uređajem. Tajnost postupka sada ima karakter načelne odredbe. Proširen je „katalog“ kaznenih djela za koja odraslim počiniteljima sude sudovi za mladež. Uveden je pojam „osobe od povjerenja“ koja može prisustvovati ispitivanju djeteta. Predavačice zaključuju da prilikom maloljetničkog sudovanja treba raditi na zaštiti maloljetnika kako bi se utjecalo na njegov odgoj i razvijanje cjelokupne ličnosti te njegovo suzdržavanje od ponovnog činjenja kaznenih djela i uključivanje u društvenu zajednicu.

Program trećeg dana savjetovanja obuhvatio je prezentaciju tema koje su obrađivane na radionicama i tribinu o praktičnim pitanjima. Nakon što su voditelji radionica ukratko iznijeli tijek rasprava na radionicama, **Damir Kos**, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske, zaključio je da su radionice i ove godine polučile uspjeh te je istaknuo njihovu važnost radi unapređenja rada kaznenopravnih tijela. Po završetku rasprave o postavljenim pitanjima predsjednik Udruženja **prof. dr. sc. Davor Derenčinović** zatvorio je XXIV. redovito savjetovanje i tom je prilikom zahvalio okupljenima te ih pozvao na daljnju stručnu suradnju u nadi da će se u još većem broju odazvati na slijedeće savjetovanje Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu.